

# HOME SCIENCE PAPER-III

Signature of Invigilators

Roll No.       
(In figures as in Admit Card)

1. ....

Roll. No. ....

2. ....

**DEC-08/23**

(in words)

Name of the Areas/Section (if any).....

**Time Allowed : 2-1/2 hours**

**[Maximum Marks : 200**

**Instructions for the Candidates**

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

**પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :**

૧. આ પૂઠકના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૂઠક કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

**FOR OFFICE USE ONLY  
MARKS OBTAINED**

| Question Number | Marks Obtained | Question Number | Marks Obtained | Question Number | Marks Obtained |
|-----------------|----------------|-----------------|----------------|-----------------|----------------|
| 1.              |                | 18.             |                |                 |                |
| 2.              |                | 19.             |                |                 |                |
| 3.              |                | 20.             |                |                 |                |
| 4.              |                | 21.             |                |                 |                |
| 5.              |                | 22.             |                |                 |                |
| 6.              |                | 23.             |                |                 |                |
| 7.              |                | 24.             |                |                 |                |
| 8.              |                | 25.             |                |                 |                |
| 9.              |                | 26.             |                |                 |                |
| 10.             |                |                 |                |                 |                |
| 11.             |                |                 |                |                 |                |
| 12.             |                |                 |                |                 |                |
| 13.             |                |                 |                |                 |                |
| 14.             |                |                 |                |                 |                |
| 15.             |                |                 |                |                 |                |
| 16.             |                |                 |                |                 |                |
| 17.             |                |                 |                |                 |                |

Total Marks obtained .....

Signature of the co-ordinator .....  
(Evaluation)

SEAL



# HOME SCIENCE

## PAPER III

હોમ સાઈન્સ

પેપર - III

Note : This paper contains four sections. You are required to attempt All of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

### Section I

(વિભાગ I)

Note : Read the following paragraph carefully and answer the Questions (1-5) given below in 30 (Thirty) words each. Attempt ALL the questions.

(Marks : 5×5=25)

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

(માર્ક્સ : ૫×૫=૨૫)

We live in an age of paradox, a transitional age of shifting values, and we are forced to redefine these values, distinguish between them, and therefore make choices. Making choices implies giving something up. The idea of giving up anything, however, is repugnant to the Me generation—that is, all those who have not found a reason to live that goes beyond them as individuals.

Individualism and the cult of I present a stumbling block to parental love, which inevitably involves sacrifice, and is selfless by definition. It seems to me that childrearing in our time is subject to unprecedented pitfalls, and some of these I would now like to explore.

No other age has recognized so many rights for children. No other age has benefited as much from documented knowledge on, child development or has provided so many medical and psychological services. No other age has so freed us from domestic drudgery. Indeed, no other age has liberated us in so many ways, has come so close to the realization of our wildest dreams or has given so much credence to the felt omnipotence of early childhood.

And yet, more than in any other age, ours is the one in which children experience break-ups and discontinues relationships. Never has the family been called into question to such an extend, not so much with respect to its foundation, but rather concerning its forms and functioning. No age has demanded so many adjustments from its children; many different bonding at an early age, early adjustment to different places, obligatory

adjustment to grouplife, adjustment to new spouses, and to different educational philosophies. While it is generally agreed that children are more stimulated cognitively and socially than in the past, one may wonder whether they are not subject to too many demands, and whether they do not risk having greater difficulty than at any time interfere in forming a stable object-oriented relationship, that is, in establishing a continuity between their inner objects in relative affective comfort.'

(Children of the Third Millennium : Promise at Dawn-by Louisiane Gantheir)  
 આપણે એક વિરોધીભાસી, સતત પરિવર્તનશીલ મૂલ્યોના યુગમાં જીવી રહ્યા છીએ અને આ મૂલ્યોની પુનઃવ્યાખ્યા કરવાની, તેમની વચ્ચેના ભેદ પારખવાની અને યોગ્ય મૂલ્યો પસંદ કરવાની આપણને ફરજ પડી છે. "પસંદગી કરવી" એનો અર્થ કોઈક વસ્તુ જતી કરવી અને કોઈ પણ વસ્તુ જતી કરવી એ વિચાર આજની સ્વયંકેન્દ્રિત પેઢી અર્થાત, તે સૌ વ્યક્તિઓ જેમણે પોતાની જાત સિવાય જીવવા માટેનો કોઈ બીજો હેતુ/ધ્યેય શોધ્યો નથી, તેમને માટે અણગમતો છે.

વ્યક્તિવાદ અને "હુંપણા" ની ભાવના એ વાલીઓ - માતા-પિતાના સ્નેહમાં અવરોધરૂપ બને છે, કારણ કે માતા-પિતાનાં સ્નેહની વ્યાખ્યામાં નિસ્વાર્થ ભાવ અને ત્યાગ અનિવાર્ય છે. મને લાગે છે કે આપણા સમયમાં બાળઉછેરમાં અણધારી ઉણપો છે અને એમાંની કેટલીક ઉણપો વિષે ચર્ચા કરવી જરૂરી છે.

કોઈપણ બીજા યુગમાં બાળકો માટે આટલા બધા અધિકારોની નોંધ લેવાઈ નથી. બાળવિકાસ સંબંધિત સાહિત્ય અને ચિકિત્સા તેમજ મનોવૈજ્ઞાનિક સંબંધિત સેવાઓનો ફાયદો બીજા કોઈ યુગમાં આટલા બોહળા પ્રમાણમાં જોવા મળ્યો નથી. રોજિંદા કામનાં કંટાળાજનક બોજામાંથી કોઈ યુગમાં આપણને આટલી હદે મુક્તિ મળી નથી. ખરે જ, કોઈ બીજા યુગમાં આપણને આટલી સ્વતંત્રતા મળી નથી કે નથી આપણે આપણા સ્વપ્નોને સાકાર કરવાના આટલા નજીક આવ્યા છીએ અથવા બાળપણને સર્વોપરિતાને આટલી વિશ્વસનિયતા પ્રાપ્ત થઈ છે.

અને છતાં, બીજા કોઈ પણ યુગના પ્રમાણમાં વર્તમાન યુગમાં બાળકો સંબંધોમાં સંઘર્ષ તથા ત્રુટિનો અનુભવ કરે છે. કુટુંબના મૂળ વિષે નહીં પરંતુ કુટુંબ વ્યવસ્થાના પ્રકાર કાર્ય સંબંધિત અનેક પ્રશ્નોના જવાબો કુટુંબ પાસે માંગવામાં આવી રહ્યા છે. કોઈપણ બીજા સમયકાળ દરમ્યાન બાળકો પાસે આટલી બધી સમજૂતી કરવાની અપેક્ષા રખાઈ નથી, ખૂબ નાની ઉંમરમાં જ જુદા-જુદા સંબંધો જોડવા, જુદા-જુદા સ્થાનોમાં ગોઠવાયુ, સમૂહજીવનને અનુરૂપ થવું, નવા સાથી સાથે અને જુદી-જુદી શૈક્ષણિક તત્વજ્ઞાનનાં સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ થવું. સામાન્યતઃ આપણે સૌ સંમત છીએ કે વર્તમાન પરિસ્થિતિમાં પહેલા કરતા, બાળકોને ઘણું વધુ બૌદ્ધિક તેમજ સામાજિક પ્રોત્સાહન મળે છે પરંતુ સાથે જ એક એવો વિચાર આવે છે કે બાળકો ઉપર વધારે પડતી માંગણીઓ/અપેક્ષા નથી લાદવામાં આવતી અને જેને કારણે બાળકોમાં કાયમી નિષ્પક્ષ સંબંધો કેળવવા પર જોખમ તોળાય છે.

(ત્રીજા મીલેનીયમના બાળકો : પ્રોમીથ એટ ડોન, લ્યૂસીયાના ગેન્ટોઈયર)

Questions :

1. Why does the author state that this is an age of paradox ?  
લેખક આ સદીને વિરોધાભાસી સદી કેમ કહે છે ?

2. "Making choices implies giving something up." How would you respond to this idea ?  
પસંદગી કરવી એટલે "કોઈ વસ્તુ જતી કરવી" - આપના પ્રત્યાઘાતો આપો.

3. Why does the author believe that, "in today's world children have to make maximum adjustments." What are your views on it ?  
લેખક એવું કેમ માને છે કે આજના સમયમાં બાળકોએ ઘણા બધા સમાધાન કરવા પડે છે. આ વિશે તમારા પોતાના વિચારો રજૂ કરો.

4. What does the author state about children's stimulation ? Do you agree ?  
Why ?  
બાળકોને મળતા પ્રોત્સાહનો વિશે લેખક શું કહે છે ? આપ એની સાથે સંમત છો ?  
શા માટે ?

5. Explain a stable, object oriented relationship.  
કાયમી નિષ્પક્ષ સંબંધો એટલે શું તે સમજાવો.

**Section II**  
**(વિભાગ II)**

*Note* : Answer the following questions in 30 (thirty) words each. Attempt all the questions (6-20). (15×5=75)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.  
(૬-૨૦) (માર્ક્સ : ૫ × ૧૫ = ૭૫)

6. Explain the role of vitamin K in blood coagulation.  
રૂધિર ગંઠાઈ જવાની પ્રક્રિયામાં વિટામિન-કે નાં કાર્ય વિશે ચર્ચા કરો.

7. Appraise the function of sodium benzoate as a food preservative.  
આહારની જાળવણીમાં સોડીયમ બેન્ઝોએટનાં કાર્ય વિશે લખો.



8. Discuss the use of mid-upper arm circumference in assessing nutritional status.

ઉપરનાં હાથનો ઘેરાવો (મીડ અપર આર્મ સરકમફરેન્સ) નું પોષણ સ્તર માપનમાં મહત્વ સમજાવો.

9. What is the use of feedback in management process.  
વ્યવસ્થાની પ્રક્રિયામાં "ફીડ બેક" નો શું ઉપયોગ છે ?

10. Why is standardization of electrical equipments essential ?  
વિદ્યુત ઉપકરણો માટે પ્રમાણિકરણ શા માટે જરૂરી છે ?

11. Enumerate functions of front office desk in an institution.  
સંસ્થામાં “ફ્રન્ટ ઓફીસ ડેસ્ક” નાં કાર્યો જણાવો.

12. What do you know about the muslins in India ?  
ભારતીય મલમલ (Indian muslins) ઉપરની તમારી જાનકારી વિષય લખો.

13. What is the importance of bicomponent fibres ?  
બાય-કોમ્પોનેન્ટ તાતણાંની મહત્વતા શું છે ? વર્ણન કરો.

14. 'Visual Merchandising has become an important area of apparel retail'.  
Comment on the statement.  
વસ્ત્રો પરચૂરણમાં Visual merchandising એક મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર બની ગયું છે. આ  
કથન પર ટીપ્પણી કરો.

15. What is child abuse ?  
“બાળકોનો દુરુપયોગ” એટલે શું ?

16. Explain the term "gender discrimination".  
'લૈંગિક ભેદભાવ' વિશે સમજાવો.

17. What are the key rights of children ?  
બાળકોના મુખ્ય અધિકારો કયા છે ?

18. Discuss the principles of extension management.  
વિસ્તરણ વ્યવસ્થાના સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.

19. Describe the principles of guidance in classroom teaching.  
વર્ગશિક્ષણમાં માર્ગદર્શનના સિદ્ધાંતો જણાવો.

20. Explain the obstacles in development communication.  
સંચારલક્ષી વિકાસમાં નડતા અડચણોની ચર્ચા કરો.

**Section III**  
**(વિભાગ III)**

**Note :** Choose any **ONE** elective from Electives I to VI and answer. All the questions (21-25) of the same elective in **200** words each.

**નોંધ :** વિકલ્પ I થી VI માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધા જ પ્રશ્નો (૨૧ થી ૨૫) ના જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો. (માર્ક્સ ૧૨×૫=૬૦)

**Elective I**

**(Foods and Nutrition) (આહાર અને પોષણ)**

21. What are genetically modified foods ? Discuss the advantages and disadvantages of it with examples.  
જીનેટિકલી મોડીફાઈડ (જી એમ) ફુડ એટલે શું ? તેનાં ફાયદા અને ગેરફાયદાની ઉદાહરણ સાથે ચર્ચા કરો.
22. Discuss the importance of complex carbohydrates in health and disease. જટીલ શર્કરા (કોમ્પ્લેક્ષ કાર્બોહાઈડ્રેટ) નું તંદુરસ્તી અને રોગમાં મહત્વની ચર્ચા કરો.
23. Discuss in detail the indicators available for assessing Vitamin A status. વિટામિન-એ નું પ્રમાણ (સ્ટેટસ) માપન માટે વપરાતા માપ-દર્શકો (ઈન્ડીકેટર) ની ચર્ચા કરો.
24. State the methods available for sensory evaluation of food products. Explain any two methods.  
કોઈપણ ખાદ્યપદાર્થ માટે વપરાતી સેન્સરી મેથડસ (રીતો) નાં નામ આપો. કોઈપણ બે રીતોની વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.
25. Define free radicals. List the antioxidant defense system available in the body. State the mechanism of action.  
ફ્રી રેડીકલની વ્યાખ્યા આપો. શરીરમાં રહેલ એન્ટીઓક્સીડન્ટ સીસ્ટમનાં નામ આપો. ફ્રી રેડીકલ્સનો નાશ કરવા માટે એન્ટીઓક્સીડન્ટ કેવી રીતે કામ કરે છે ? તે જણાવો.

Or અથવા

**Elective II (Institutional Management and Dietetics)**

21. Enlist the methods of purchase for an institute. Explain in detail open market buying and auction buying.  
સંસ્થામાં ખરીદી કરવાની પદ્ધતિઓની યાદી બનાવો. “ઓપન માર્કેટ બાયીંગ” અને “ઓક્સન બાયીંગ” વિશે સમજાવો.
22. “In service training for the personnel in an institute should be an integral part of human development in HR Deptt.” Justify the statement.  
“સંસ્થામાં વ્યક્તિ વિકાસ માટે હુમન રીસોર્સ વિભાગમાં ચાલુ નોકરીમાં કર્મચારીને તાલીમ એક આંતરીક ભાગ હોવો જોઈએ.” વિધાનને ન્યાય આપો.



23. Discuss the therapeutic management of an adolescent obese girl.  
મેદસ્વી છોકરી માટે આહાર આયોજનની ચર્ચા કરો.
24. What is meal planning ? Discuss the factors affecting meal planning.  
આહાર આયોજન એટલે શું ? આહાર આયોજન ઉપર અસર કરતા પરિબલોની ચર્ચા કરો.
25. Explain the food delivery system in a hospital set up.  
હોસ્પિટલમાં આહાર વહેંચણી પદ્ધતિ વિશે ચર્ચા કરો.

Or અથવા

**Elective III (Child and Human Development)**

21. Explain the terms, "Assessment", "Measurement" and "Testing". How are they different and related ?  
આકારણી, પરિમાણ અને કસોટીના અર્થ સમજાવો. તેઓ વચ્ચેની સમાનતાઓ અને અસમાનતાઓ જણાવો.
22. Explain the concept of "School Readiness". Is there a need to prepare children for school ? Discuss critically.  
"શાળાકીય પૂર્વ તૈયારી" ની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો. નાના બાળકને આને માટે કઈ રીતે તૈયાર કરી શકાય ? ટીકાત્મક ચર્ચા કરો.
23. What are the stages of Human Development ? Do you agree with the "Stage" concept ? Justify your answer.  
માનવ વિકાસના તબક્કાઓ કયા છે ? 'તબક્કાબદ્ધ વિકાસ' ની સંકલ્પના સાથે શું તમે સંમત છો ? ન્યાયપૂર્વક જવાબ આપો.
24. What is I.Q. ? Should it be one of the criteria for school admission ? Give reasons.  
"બુદ્ધિઆંક" એટલે શું ? શાળામાં પ્રવેશની પ્રક્રિયામાં શું બુદ્ધિઆંક એક માપદંડ હોવો જોઈએ ?
25. Divorce rate for urban India is on the rise. The break down of the joint family is often cited as the reason. What are your views ? Give reasons.  
ભારતના શહેરી વિસ્તારોમાં છૂટાછેડાનું પ્રમાણ વધી રહ્યું છે વિભાજિત થતા સંયુક્ત કુટુંબને આને માટેના એક કારણ તરીકે દર્શાવાય છે આપના વિચારો કારણો સાથે રજૂ કરો.

Or અથવા

**Elective IV**

**(Clothing and Textile) (કલોથીંગ એન્ડ ટેક્સટાઇલ)**

21. Write in detail about the basic technologies used in non-wovens.  
નોન વોવનસ માટે વપરાતી મૂળભૂત ઔદ્યોગિક ટેકનીકસ વિષય સવિસ્તાર લખો.
22. Explain the cleansing action of soaps and detergents ? How does surface tension effect the detergency ?  
સાબુ તથા ડીટરજન્ટ્સની સુદ્ધતાઈની પદ્ધતિ સમજાવો. સરફેસ ટેન્શનની ડીટરજન્સી પર થતી અસરો કેવી રીતે થાય છે ?
23. "India has a rich potential in the area of garment production that needs to be tapped for global market." Discuss.  
ભારતમાં વસ્ત્ર ઉત્પાદનના ક્ષેત્રમાં અત્યંત સંભાવ્યશક્તિ છે જેનો વિશ્વ માર્કેટ માટે ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે. ચર્ચા કરો.
24. Diversification of traditional textiles through value addition. Explain in detail.  
પારંપારિક કાપડમાં મૂલ્યવર્ધિત વિવિધતા લાવવી - વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.
25. What are the different methods used for pattern making in garment industry ? Write in detail the most widely used method.  
વસ્ત્રો ઉદ્યોગમાં પેટર્ન-મેકીંગ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી જુદી જુદી પદ્ધતિઓ જણાવો. સૌથી વધુ વપરાતી પદ્ધતિને ઉદાહરણમાં લખો.

Or અથવા

**Elective V**

**(Home and Community Resource Management)**

21. Enumerate the rights of consumers. Plan an action programme to create consumer awareness among school children.  
ઉપભોક્તાના અધિકારો જણાવો. શાળાએ જતાં બાળકોમાં ગ્રાહક જાગૃતતા ઉત્પન્ન કરવા માટેના અમલીકરણના કાર્યક્રમનું આયોજન કરો.
22. Why is work simplification necessary ? Explain various paper and pencil techniques that can be used to simplify household work.  
કાર્યસરળીકરણ શા માટે જરૂરી છે ? ગૃહ કાર્યને સરળ કરવા માટે વપરાતી સાદી પેન્સીલ અને કાગળની જુદી જુદી રીતો સમજાવો.
23. Distinguish between systems approach and traditional approach to management. Explain the system approach given by Swanson.  
વ્યવસ્થાની પરંપરાગત રીત અને 'સીસ્ટમ એપ્રોચ' વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવો. સ્વાનસન દ્વારા સમજાવાયેલ 'સીસ્ટમ એપ્રોચ' સમજાવો.

24. List various colour theories and explain any *two* theories with appropriate illustration.  
રંગની જુદી જુદી થીયરીની યાદી બનાવો અને ગમે તે બે થીયરીને સદૃષ્ટાંત સમજાવો.
25. What is meant by Ergonomics ? Explain its importance in home and industry.  
“અર્ગોનોમીક્સ” એટલે શું ? તેનું ઘરમાં અને ઉદ્યોગમાં મહત્વ સમજાવો.

Or અથવા

### Elective VI

#### (Home Science Extension Education)

21. Define “Community Development”. Discuss the problems in implementing Community Development Programmes in urban area.  
સમાજના વિકાસની વ્યાખ્યા લખો. અને શહેરી સામાજિક વિકાસ કાર્યક્રમોનું અમલીકરણમાં આવતાં સમસ્યાઓની ચર્ચા કરો.
22. List the methods of teaching Home Science. Discuss the points to be considered for selection of methods in Home Science Education.  
ગૃહવિજ્ઞાન ભણાવવા માટેની પદ્ધતિઓની યાદી બનાવો પદ્ધતિની પસંદગી કરવામાં આવતા મુદ્દાઓની ચર્ચા કરો.
23. Explain the procedure of developing curriculum in Home Science Education.  
ગૃહવિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ બનાવવા માટેની રીત સમજાવો.
24. Write the Procedure of constructing test and discuss the problems in administering the test.  
કસોટી બનાવવાની રીત સમજાવો અને એનો ઉપયોગમાં આવતા સમસ્યાઓની ચર્ચા કરો.
25. Classify and list the teaching aids. Discuss the advantages and principles for selecting aids.  
શૈક્ષણિક સાધનોની યાદી બનાવી વર્ગીકરણ કરો સાધનની પસંદગીના સિદ્ધાંતો અને ફાયદાઓની ચર્ચા કરો.

